

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS

2021-11-16 Nr. 4D-2021/1-1030
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2021 m. rugpjūčio 8 d. gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Alytaus pataisos namų (toliau vadinama ir – Alytaus PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), kratos metu galimai paimtų ir negražinamų maisto papildų (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

2.1. „2021-05-28 d. [...] Eurovaistinėje įsigijau braškių skonio išrūgų baltymų gėrimo miltelius iš savo asmeninės sąskaitos. [...] su gydytojo tarpininkavimu [...] direktorius [...] leido šiuos baltymų išrūgų miltelius įsigyti vaistinėje“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „2021-06-15 SVS [Saugumo valdymo skyriaus] pareigūnai [...] atliko kratą, [...] iš man priklausančios spintelės paėmė išrūgų miltelius.“

2.3. „Esu rašęs skundus nuo 2021-06-16 iki 2021-07-02 d., patikrinimo metu SVS pareigūnų prašiau grąžinti man sveikatai įsigytą man būtiną produktą, rodžiau įsigijimo dokumentus, tačiau pareigūnai man tyčia negražino, kenkdami mano sveikatai ir imunitetui.“

2.4. „Šių metų liepos 7 d. buvau iškvieštas į 106 kabinetą ir man buvo atiduoti baltymų išrūgų milteliai. 2021-07-07 mano skundas Nr. 6-876 pripažintas nepagrįstu.“

2.5. „2021-07-12 Nr. 363-1668 man pateikė atsakymą. Nėra atsakyta į mano skundo aplinkybes išsamiai, pateiktas atsakymas nepagrįstas, nemotyvuotas.“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021 m. rugpjūčio 17 d. raštu Nr. 4D-2021/1-1030/3D-1984 kreipėsi į Alytaus PN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2021 m. rugpjūčio 27 d. Seimo kontrolierius gavo Alytaus PN 2021 m. rugpjūčio 27 d. raštą Nr. 8-6539.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „Pažymime, kad nuteistasis X laisvės atėmimo bausmę Alytaus pataisos namuose atlieka drausmės grupės sąlygomis, todėl jam taikomas Daiktų sąrašo [Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 22 punkte nurodytas drausmės grupei priskirtiems

nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašas], 22 punktas yra baigtinis ir kitų daiktų, drausmės grupės sąlygomis laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis X, turėti negali.“

4.2. „2021-06-15, 15-o būrio 2-ame miegamajame, buvo atlikta neplaninė krata, kurios metu iš nuteistojo X, 151 brigada, priklausančios asmeninių daiktų spintelės Nr. 2.1 buvo paimta 1 (vienas) pakelis braškių skonio išrūgų baltymų gėrimo miltelių su saldikliu 700 g ir 1 (vienas) pakelis braškių skonio išrūgų baltymų gėrimo miltelių su saldikliu apie 200 g. Rasti ir kratos metu paimti neleidžiami nuteistiesiems turėti daiktai perduoti į Saugumo valdymo skyrių. Pareigūnai X baltymų gėrimo miltelius paėmė dėl aukščiau išdėstytų aplinkybių. Be to, pareigūnai atlikdami kratą, nežinojo apie Alytaus pataisos namų direktoriaus leidimą baltymų išrūgų milteliams įsigyti. Nuteistojo X asmens sveikatos istorijoje įrašų, apie jam gydytojo rekomenduotus baltymų išrūgų miltelius, nėra.

Informuojame, kad nuteistųjų priežiūrą atliekantys pareigūnai nesupažindinami su konkreto nuteistojo atžvilgiu priimtais pataisos namų direktoriaus ar jo įgalioto asmens sprendimais (leidimais įsigyti tam tikrų daiktų / prekių), nes to nenumato teisės aktai. Šiuo konkrečiu atveju pareigūnai nebuvo supažindinti su tokiu direktoriaus sprendimu, nes to nenumato teisės aktai."

4.3. „X dėl minėto įvykio su skundais kreipėsi į Alytaus pataisos namų administraciją ir į jo kreipimuisi buvo atsakyta (pridedama).“

4.4. „2021-07-07 pareiškėjas buvo kviestas į Alytaus pataisos namų Saugumo valdymo skyriaus kabinetą Nr. 106 tikslu gražinti jam 2021-06-15 15-o būrio 2-oje gyvenamoje patalpoje, neplaninės kratos metu, paimtus baltyminius išrūgų miltelius. Baltyminiai išrūgų milteliai gražinti nuteistajam X, šiam pateikus baltyminių išrūgų miltelių įsigijimo dokumentų kopijas.“

5. Prie pateiktų dokumentų pridėta: 2021-06-15 kratos protokolas, reg. Nr. 7.31/2453 (kopija), nuteistojo X 2021-04-28 prašymas, reg. Nr. 69/505 (kopija), kuriuo Pareiškėjas, būdamas drausmės grupėje, prašo leisti savo lėšomis įsigyti baltymų gėrimo miltelių. Prašymas vizuotas pataisos namų direktoriaus pavaduotojo R. M. ir nukreiptas Turto valdymo skyriaus specialistei J. S. vykdyti. Prašymo apačioje gydytojo M. K. viza: „Tarpininkauju“; 2021-05-28 PVM sąskaita faktūra, serija A0239 Nr. 3719 (kopija), 2021-05-28 mokėjimo nurodymas Nr. 11542 (kopija), 2021-08-26 medicinos pažymėjimas Nr. PPV-APN-1086 (kopija), nuteistojo X 2021-07-07 paaiškinimas (kopija) apie tai, kad maisto papildus, paimtus kratos metu, gavo 2021-07-07; nuteistojo X skundai (kopijos) dėl negražinamų maisto papildų su direktoriaus vizomis N. F.: „organizuoti skundo nagrinėjimą“, „išnagrinėti“ ir pan. (viena iš skundų (reg. 2021-07-01, Nr. 6-842) – viza su direktoriaus priedais: „nes jau ne pirmas skundas dėl SVS pareigūnų“); atsakymas į Pareiškėjo skundus (2021-07-07 raštas Nr. 363-1668 nuteistajam X „Dėl Alytaus pataisos namų pareigūnų veiksmų“) (kopija).

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006 m. sausio 11 d. priimtos rekomendacijos šalims narėms Nr. (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:

54.3. *punktas* – „Personalas turi būti išmokytas atlikti kratas tokiu būdu, kad galėtų atskleisti ir užkardyti bet kokiems bandymus pabėgti ar nuslėpti uždraustus turėti daiktus, tuo pačiu metu turi gerbti asmenų, kuriems yra atliekama krata, orumą ir jų asmeninę nuosavybę“; 75 *punktas* – „Darbuotojai visada turi elgtis ir atlikti savo pareigas taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką kaliniams ir įgytų jų pagarbą“;

87.1. *punktas* – „Turi būti sudarytos sąlygos, skatinančios kiek įmanoma geresnius ryšius tarp administracijos, kitų darbuotojų, įvairių institucijų ir kalinių.“

7. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo:

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

„1. Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

3 straipsnis. Viešojo administravimo principai – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį“;

10 straipsnis. Administracinių sprendimų priėmimas

„4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. [...]“

9. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinamas ir – BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

10. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020-01-21 įsakymu Nr. 1R-25 patvirtintų Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių (toliau vadinama – Taisyklės):

22 punktas „Drausmės grupei priskirtiems nuteistiesiems (išskyrus nuteistuosius, atliekančius Bausmių vykdymo kodekso 142 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytą nuobaudą) leidžiama įsigyti ir pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje) turėti Taisyklių 20.1.1, 20.2, 20.3, 20.5.1, 20.5.3, 20.5.9, 20.5.12, 20.5.15 ir 20.5.16 papunkčiuose nurodytų asmeninių daiktų, taip pat vokų, pašto ženklų, religinės simbolikos, kalendorių, laiškų, rašymo popieriaus, sąsiuvinų ir rašymo reikmenų.“

11. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020-04-01 įsakymu Nr. V-88 patvirtintos Laisvės atėmimo vietų įstaigų apsaugos ir priežiūros instrukcijos (toliau vadinama – Instrukcija):

142 punktas „Suištojo (nuteistojo) krata – suimtojo (nuteistojo) drabužių, avalynės, turimų daiktų ir kūno apieška, siekiant patikrinti, ar jis neturi daiktų, nenumatytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose.“

Tyrimo išvados

12. Pareiškėjas Skunde rašė, kad 2021 m. birželio 15 d. Alytaus PN pareigūnai atliko kratą ir iš jo spintelės paėmė jam priklausančius baltymų išrūgų miltelius (maisto papildus), nors Pareiškėjas pareigūnams pateikė visus su maisto papildų įsigijimu susijusius dokumentus; jis kreipėsi į Alytaus PN administraciją su 2021-06-16, 2021-06-17, 2021-06-22, 2021-06-23, 2021-06-25, 2021-06-28, 2021-06-29, 2021-07-05 skundais, kad jam būtų grąžinti kratos metu paimti baltymų išrūgų milteliai; juos pareigūnai grąžino tik 2021 m. liepos 7 d.

13. Vadovaujantis nustatyto teisiniu reglamentavimu, suimtojo (nuteistojo) krata – suimtojo (nuteistojo) drabužių, avalynės, turimų daiktų ir kūno apieška, siekiant patikrinti, ar jis neturi daiktų, nenumatytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose. Personalas turi būti išmokytas atlikti kratas tokiu būdu, kad galėtų atskleisti ir užkardyti bet kokius bandymus pabėgti ar nuslėpti uždraustus turėti daiktus, tačiau turi gerbti asmenų, kuriems yra atliekama krata, *orumą ir jų asmeninę nuosavybę*.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Alytaus PN pareigūnai 2021 m. birželio 15 d. atliko neplaninę kratą, kurios metu buvo paimti Pareiškėjui priklausantys maisto papildai. Kadangi maisto papildai nėra įtraukti į drausmės grupei priskirtiems nuteistiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti Taisyklėse nurodytų daiktų sąrašą, juos pareigūnai paėmė išsiaiškinti įsigijimo teisėtumą.

Nustatyta, kad Pareiškėjas, būdamas drausmės grupėje, dar 2021 m. balandžio 28 d. prašymu buvo kreipęsis į Alytaus PN administraciją prašydamas leisti savo lėšomis įsigyti baltymų išrūgų miltelių. Prašymas buvo vizuotas pataisos namų direktoriaus pavaduotojo nukreipiant jį vykdyti Turto valdymo specialistei. Prašymą taip pat vizavo gydytojas M. Karaliūnas: „Tarpininkauju“, tačiau Alytaus PN pateiktame rašte nurodyta, kad atlikę kratą pareigūnai nežinojo apie Alytaus PN administracijos atsakingų pareigūnų suteiktą leidimą įsigyti baltymų išrūgų miltelių. *Nuteistųjų priežiūrą atliekantys pareigūnai nėra supažindinami su konkretais nuteistojo atžvilgiu priimtais pataisos namų direktoriaus leidimais įsigyti tam tikrų daiktų, nes, kaip teigia Alytaus PN administracija, to nenumato teisės aktai.*

Kratos metu paimti maisto papildai Pareiškėjui buvo grąžinti 2021 m. liepos 7 d., tik po to, kai jis pateikė Alytaus PN administracijai aštuonis skundus.

15. Europos kalėjimų taisyklėse pabrėžta, kad darbuotojai visada turi elgtis ir atlikti savo pareigas taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką kaliniams ir įgytų jų pagarbą. Alytaus PN pareigūnai, vykdydami savo funkcijas, privalo elgtis rūpestingai, turi pozityvią pareigą padėti nuteistiesiems realiai spręsti jiems iškilusias problemas.

Seimo kontrolierius pažymi, kad, nors ir Pareiškėjas po kratos ir maisto papildų paėmimo pateikė maisto papildų įsigijimo dokumentus, pareigūnai į tai nekreipė dėmesio ir situaciją, ar drausmės grupei priskirtam Pareiškėjui buvo leista laikyti / turėti maisto papildų, aiškinosi nepagrįstai ilgai. Ir tik tuomet, kai Pareiškėjas kreipėsi su aštuoniais skundais į Alytaus PN administraciją dėl maisto papildų grąžinimo, jam *po trijų savaičių*, t. y. tik 2021 m. liepos 7 d. baltymų išrūgų milteliai buvo grąžinti.

Toks pareigūnų elgesys laikytinas biurokratiu, nepadedančiu nuteistiesiems įgyti pagarbą pareigūnams.

Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, kad kol pareigūnai sprendė dėl maisto papildų įsigijimo pagrįstumo, Pareiškėjas Alytaus PN administracijai pateikė *aštuonis skundus*, prašydamas grąžinti jam teisėtai įsigytus ir leistus laikyti baltymų išrūgų miltelius. Užuot

efektyviai ir realiai sprendę Pareiškėjo keliamą klausimą ir operatyviai išsiaiškinę, kad Pareiškėjui yra duotas leidimas turėti maisto papildus būnant drausmės grupėje, pareigūnai dirbo papildomus darbus – registravo ir nagrinėjo gautus Pareiškėjo skundus bei rengė į juos atsakymus.

Kartu Seimo kontrolierius pastebi, kad, net ir Alytaus PN direktoriui atkreipus kompetentingo pareigūno dėmesį, jog Pareiškėjas skundžiasi dėl to paties klausimo ne pirmą kartą, nebuvo imtasi operatyvių veiksmų spręsti šį klausimą.

Dėl šių aplinkybių, be kita ko, kyla pagrįstas klausimas: ar Alytaus PN yra tinkamai vykdomi direktoriaus nurodymai? Alytaus PN direktoriui rekomenduotina atlikti tyrimą ir išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių buvo vilkinamas teisėtai įsigytų maisto papildų grąžinimo Pareiškėjui klausimo sprendimas.

Seimo kontrolierius atkreipia Alytaus PN dėmesį į tai, kad, nors teisės aktai nenumato, pareigūnai, prieš atlikdami krata turėtų būti susipažinę su pataisos įstaigos direktoriaus priimtais sprendimais dėl leidimų įsigyti tam tikrų daiktų / prekių, kad galėtų žinoti, kokius daiktus kratos metu paimti, o kuriam nuteistajam yra suteiktas atskiras leidimas įsigyti tam tikrų daiktų / produktų ir juos turėti. Kratos metu pareigūnai ne tik turi atskleisti ir užkardyti bet kokius bandymus pabėgti arba nuslėpti uždraustus turėti daiktus, jie turi gerbti asmenų, kuriems yra atliekama krata, *orumą ir jų asmeninę nuosavybę; tik abipusę pagarba leistų kurti įstaigoje pareigūnų ir nuteistųjų gerus santykius bei abipusį pasitikėjimą.*

16. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad pareigūnai, kratos metu paėmę teisėtai turimus maisto papildus, nepaisant Pareiškėjo daugkartinių kreipimusių, nesistengė operatyviai ir efektyviai išsiaiškinti dėl jų įsigijimo pagrįstumo. Toks pareigūnų elgesys laikytinas biurokratizmu; Pareiškėjo skundas dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (dėl kratos metu paimtų teisėtai laikomų ir nepagrįstai ilgai negrąžinamų maisto papildų) yra pagrįstas.

Seimo kontrolierius rekomenduoja Kalėjimų departamento direktoriui: imtis priemonių (esant poreikiui, ir tobulinti reglamentavimą), kad pataisos namų darbuotojai, prieš atlikdami kratas, būtų susipažinę su pataisos įstaigų administracijos sprendimais dėl atskiro leidimo įsigyti ir turėti tam tikrus daiktus, kurie nenumatyti leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąraše.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia, kad X Skundas dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų / neveikimo, kai kratos metu buvo paimti teisėtai laikomi ir nepagrįstai ilgai negrąžinti maisto papildai, yra **pagrįstas**.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

18. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Alytaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja: atlikti tyrimą ir išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių buvo vilkinamas teisėtai įsigytų maisto papildų grąžinimo Pareiškėjui klausimo sprendimas.

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja: imtis priemonių (esant poreikiui, ir tobulinti

reglamentavimą), kad pataisos namų darbuotojai, prieš atlikdami kratas, būtų susipažinę su pataisos įstaigų administracijos sprendimais dėl atskiro leidimo nuteistiesiems įsigyti ir turėti tam tikrus daiktus, kurie nenumatyti leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašė.

20. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas